Groenbeleidsplan 2024-2033
Gemeente Berkelland



Beleidsplan en groenstructuurplan
voor openbaar groen
in de bebouwde kommen
van gemeente Berkelland



2 oktober 2023

Samenvatting

Het groenbeleidsplan geeft in hoofdlijnen aan hoe we omgaan met het openbaar groen binnen de bebouwde kommen, de komende 10 jaar. Hierbij hoort ook het groenstructuurplan.

Het openbaar groen heeft waarde voor het ruimtelijke beeld, natuur en klimaat en de leefbaarheid in de kernen. Als gemeente willen we vooral gaan inzetten op meer groen in de kernen met behulp van de 3-30-300 regel, ook willen we de vastgelegde onderhoudskwaliteit verhogen, en we willen onze kernen kleurrijker maken.

In dit plan geven we aan wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen. Met het groenbeleidsplan weten inwoners wat zij van de gemeente mogen verwachten, en hebben we als gemeente handvaten bij ontwikkelingen, aanleg en beheer.

Ruimtelijke beeld
We willen de belangrijke groenstructuren beschermen en waar mogelijk versterken. Daarbij willen we nog meer de relatie met het landschap leggen en cultuurhistorische plekken accentueren. In kaarten zijn de structuren per kern weergegeven. Verder willen we in het groen meer kleur toepassen, door bloemen, herfstkleuren, en bessen. Dit doen we vooral met heestermixen, inzaaien van bloemenmengsels, en bollen. Op representatieve plekken kan dit ook met vaste planten.

Natuur en klimaat
We werken aan meer variatie en natuurwaarde voor planten en dieren, onder meer door het ontwikkelen van meer bloemrijk gras, natuurlijke oevers en ecologisch beheer. We streven naar een netwerk van ecologische verbindingen door de kernen.

We passen de leefomgeving aan aan het veranderende klimaat. Groen speelt een rol in het opvangen van hevige regen, en het verminderen van hitte en droogte, en het opslaan van CO2.
Op diverse plaatsen komen wadi's. Dit draagt bij aan het verminderen van wateroverlast en droogte. En het geeft kansen voor biodiversiteit. Andere voorbeelden zijn het vergroenen van versteende plekken, en het droogtebestendiger maken van de beplantingen.

Invoeren normen voor minimale hoeveelheid groen in dorpen en wijken
Om voldoende groen te garanderen voor verkoeling, waterinfiltratie, bewegen en ontmoeten, en biodiversiteit, gaan we normen hanteren voor de hoeveelheid groen. We gaan uit bij nieuwe ontwikkelingen van minimaal 75 m2 groen per woning, en hanteren de 3-30-300 regel als richtlijn:
- 3 bomen te zien vanuit elke woning
- minimaal 30% groen in elke buurt
- Binnen 300 meter een park voor verkoeling en recreatie

Deze 3-30-300 regel wordt in verschillende gemeenten al toegepast. We hebben in kaart wat dit betekent voor onze kernen en wat de buurten zijn die hier nog niet aan voldoen. Bestaande buurten die onder de richtlijn liggen worden vergroend waar mogelijk, en ook geldt de regel als kader bij nieuwbouw.

Leefbaarheid
We streven naar prettige kernen om te wonen en te recreëren. In de buurten zijn plekken waar je kan bewegen en ontmoeten. Daarbij willen we rekening houden met verschillende doelgroepen en leeftijdsgroepen, te denken aan toegankelijkheid, zitgelegenheid, sociale veiligheid, natuureducatie, en sociale functie. Bij plannen voor herinrichting van het groen worden bewoners betrokken en er blijft ruimte voor bewonersinitiatieven.

Kwaliteit en kosten in balans
Randvoorwaarde is dat kwaliteit en kosten in balans zijn: de voorkeur gaat uit naar onderhoudsarme oplossingen. Voor de beeldkwaliteit van alle groen in de bebouwde kommen, streven we naar niveau B oftewel een basisniveau, dit is hoger dan nu op veel plekken werd gehanteerd.

Inhoud

Inhoud 4
1 Inleiding 6
1.1 Vorm geven aan ambities voor groen in de kernen 6
1.2 Kaders 6
1.3 Leeswijzer 7
2 Huidige situatie 8
3 Beleidsuitgangspunten 10
4 Groenstructuur en ruimtelijk beeld 11
4.1 Hoofdgroenstructuur 11
4.2 Landschappelijke groenstructuur 13
5 Natuur en klimaat 14
5.1 Biodiversiteit 14
5.1.1 Wet natuurbeheer en gedragscode 15
5.2 Klimaatadaptatie 16
5.2.1 Regenwater vasthouden in het groen 17
5.2.2 Aangename plekken bij hitte 18
5.2.3 Beplanting droogtebestendiger maken 18
5.2.4 De 3-30-300 regel 18
5.2.5 Minimaal 75 m2 groen per woning 20
5.3 Stimuleren groene tuinen en communicatie 20
5.4 Circulair en duurzaam groen 21
6 Leefbaarheid 22
6.1 Rol van groen voor de leefbaarheid 22
6.1.1 Gebruik van het groen 22
6.1.2 Betrokkenheid bewoners 22
6.2 Gebiedsgericht werken 23
6.3 Groen en veiligheid 24
6.4 Honden 25
7 Richtlijnen voor ontwerp en inrichting 25
7.1 Leidraad inrichting openbare ruimte 25
7.2 Proces inrichtingsplannen 25
7.3 Streefbeelden voor het groen 26
7.4 Bijzondere elementen in het groen 27
8 Richtlijnen voor beheer en onderhoud 28
8.1 Groenbeheergegevens 28
8.2 Uitvoering van het groenbeheer 28
8.2.1 Natuurvriendelijk groenbeheer 28
8.2.2 Kwaliteitsniveau groenonderhoud 29

8.2.3 Invasieve exoten 30
8.3 Bruikleen- en beheerovereenkomsten 30
8.3.1 Aanpak in gebruik genomen groen en overlast 31
9 Planning en financiën 32
Bronnen 34
Bijlage: Groenstructuurplan 2024-2033 35



Figuur 1 Burgemeester Bloemersstraat Borculo

1 Inleiding

1.1 Vorm geven aan ambities voor groen in de kernen

Groen is belangrijk voor de uitstraling en leefbaarheid in de kernen van Berkelland. Dit groenbeleidsplan geeft de hoofdlijnen aan voor het openbaar groen in de bebouwde kommen in gemeente Berkelland, voor de periode 2024-2033. Het vervangt het oude Groenbeleidsplan, uit 2009.

In het Groenbeleidsplan wil de gemeente de komende 10 jaar meer het accent leggen op:
- natuur,
- klimaatverandering (m.n. hitte, droogte, hevige regen),
- betrokkenheid bewoners,
- bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte,
- versterken groenstructuren,
- kwaliteit en kosten in balans.

Groen is belangrijk
Groen is niet alleen mooi maar in vele opzichten belangrijk:
- gebruik: dicht bij huis gebruiken mensen groen voor sport, spel en recreatie;
- beleving: kleuren, geuren, geluiden, seizoenen beleven;
- klimaat: groen biedt ruimte voor wateropvang en infiltratie, en reguleert de temperatuur; groen levert zuurstof, beschermt tegen zon en wind, vangt stof op;
- leefbaarheid: bewoners voelen zich betrokken bij het groen in hun buurt;
- maatschappelijk: onderhoud door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- gezondheid: het is bewezen dat groen een positieve invloed heeft op de gezondheid;
- waarde van de woning: groen is waarde verhogend voor woningen;
- natuur en biodiversiteit: ook in de bebouwde kom is natuurwaarde van belang.

Groen kost ruimte en geld. De waarde van het groen weegt hier ruimschoots tegenop.

Wat valt er onder het Groenbeleidsplan?
Het Groenbeleidsplan gaat over het openbaar groen in de 11 bebouwde kommen van de gemeente Berkelland. Voor bomen en voor speelvoorzieningen is er een apart beleidsplan. Ook gaat het Groenbeleidsplan niet over onkruid in verhardingen.

Waarvoor wordt het Groenbeleidsplan gebruikt?
Het Groenbeleidsplan geeft in hoofdlijnen aan hoe we het openbaar groen onderhouden en inrichten. Met behulp van het beleid kunnen diverse verzoeken en vragen van inwoners beantwoord worden. Van belang is ook het kunnen bieden van uitgangspunten bij projecten en nieuwe ontwikkelingen.

1.2 Kaders

Het groenbeleid staat niet op zichzelf, maar is mede gebaseerd op eerdere besluiten, en vastgesteld beleid.

Coalitieakkoord ‘Wederzijds vertrouwen’ 2022-2026
Het coalitieakkoord benadrukt dat we streven naar een klimaatbestendige leefomgeving. Daarnaast zijn de kernwoorden uit het coalitieakkoord ten aanzien van de openbare ruimte: schoon, groen, duurzaam, toegankelijk, kleurrijk en stimulerend tot bewegen.

Omgevingsvisie
In september 2023 is de Ontwerp Omgevingsvisie Gemeente Berkelland vastgesteld door de raad. De hoofdlijnen uit het Groenbeleidsplan zijn terug te vinden in de Omgevingsvisie. En andersom geeft dit Groenbeleidsplan verdere uitwerking aan de Omgevingsvisie op het gebied van groen in de kom, zoals:

- Onze ambitie is om de prettige en rustige woonomgeving in een prachtig groene omgeving voor Berkelland ook richting de toekomst te behouden.
- De openbare ruimte richten we zo in dat deze past bij de toename van woningbouw. We houden rekening met klimaatadaptatie, verkoeling, leefbaarheid, ontmoeten en sporten wordt gestimuleerd en we houden rekening met specifieke doelgroepen als jongeren. Daarbij zetten we onder andere in op het vergroenen van de leefomgeving.
- Bij nieuwe woningbouwlocaties stimuleren we het gebruik van circulaire bouwmaterialen en een duurzame en klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte. Daarbij zetten we onder andere in op de 3-30-300 regel.

Kosten onderhoud groen
De raad is bij de begroting 2021 akkoord gegaan met een structurele bezuiniging op het onderhoud van groenvoorzieningen. Dit heeft gevolgen gehad, en het volgende was hierover afgesproken:

- We beperken de hoeveelheid duurdere groentypen (hagen, vaste planten, sierheesters).
- Een deel van de gazons wordt minder vaak gemaaid.
- Waar we wel heesters of vaste planten willen, zorgen we er voor dat dit op een acceptabel niveau onderhouden wordt (kwaliteitsniveau B, zie ook hoofdstuk 4).

De meest relevante overige kaders vanuit gemeente Berkelland:

- Document ‘Verder met wijk- en kerngericht werken’ (vastgesteld januari 2019);
- Ambitiegericht beheer (besluit september 2019);
- Bomenbeleidsplan 2020-2029 (vastgesteld november 2020);
- Beleidsplan spelen en bewegen in de openbare ruimte (vastgesteld februari 2022);
- Ontwikkelagenda;
- Biodiversiteitsplan (vastgesteld oktober 2021);
- Watertakenplan (planning besluit eind 2023);
- Lokale Inclusie Agenda Berkelland (2020).

Landelijke regelgeving en richtlijnen:

- Wet natuurbescherming
- Omgevingswet
- Global Goals (sustainable development goals)
- Nota Ruimte

1.3 Leeswijzer

Eerst wordt een beeld gegeven van de huidige situatie. Daarna wordt in verschillende thema’s uitgewerkt wat de visie per thema is. De thema’s zijn:

- Groenstructuur en ruimtelijk beeld
- Natuur en klimaat
- Leefbaarheid

Elk thema wordt in een apart hoofdstuk uitgewerkt.
Vervolgens wordt aangegeven hoe we dit willen realiseren, met behulp van richtlijnen voor ontwerp en inrichting, en beheer. Tot slot volgt het hoofdstuk met planning en financiën. In de bijlage is het Groenstructuurplan, met plannen per dorp te vinden.

2 Huidige situatie

Hoeveelheden binnen bebouwde kom:
Berkelland is een groene gemeente, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Dit verschilt wel sterk per buurt of dorp. Gemiddeld is er per inwoner 51 m2 groen binnen de bebouwde kom. Landelijk is dit ongeveer 45 m2 gemiddeld.

Van de grote kernen is Eibergen het groenst, met 66 m2 per inwoner. Neede heeft het minste groen, namelijk 35 m2.

Alle openbaar groen is opgenomen in een digitaal beheersysteem. Berkelland heeft 172 hectare groen in de bebouwde kommen. Hiervan is eind 2022 ongeveer 35 hectare gazon, 74 hectare bloemrijk gras, 40 hectare bosplantsoen en 16 hectare heesters, hagen en vaste planten.
In 2021 en 2022 zijn veel gazons in de bebouwde kom omgevormd naar bloemrijk gras. Met overeenkomsten is er ook groen in beheer bij bewoners, voornamelijk kleinere vakken.

	Inwoners binnen de bebouwde kom (2022)	Openbaar groen (hectare)	M2 per inwoner	(Zeer) tevreden over groen
Eibergen	9480	62	66	65
Neede	7665	27	35	64
Borculo	7200	42	58	70
Ruurlo	5825	29	49	68
Beltrum	1310	3	20	72
Rietmolen	545	0,8	16	64
Geesteren	535	2	38	79
Rekken	435	3	58	85
Haarlo	315	1	34	84
Gelselaar	290	1	68	80
Noordijk	215	1	45	78
Totaal BL	**33.815**	**172**	**51**	**72**

Wat betreft de grotere kernen heeft vooral Neede relatief weinig openbaar groen. Er is ook een aantal wijken in andere grote kernen die er uitspringen wat betreft de geringe hoeveelheid groen, dit zijn Smidsbrink Ruurlo en De Koppel in Borculo.

Kwaliteit
We werken met de kwaliteitsmeetlatten van het kennisplatform CROW. Er zijn 5 niveaus, namelijk A+, A, B, C en D. A+ is heel hoog, en D is heel laag.



Figuur 2: voorbeeld van een beeldmeetlat knippen hagen (CROW)

Eerder is voor het openbaar groen een kwaliteitsniveau C vastgesteld, met uitzondering van centra en doorgaande wegen waarvoor B geldt. Echter met kwaliteitsniveau C is een laag niveau, wat leidt tot klachten, verrommeling en sterke wisseling in beeld. Er mag bijvoorbeeld veel overgroei zijn van takken en onkruid mag vrij hoog worden, voor het

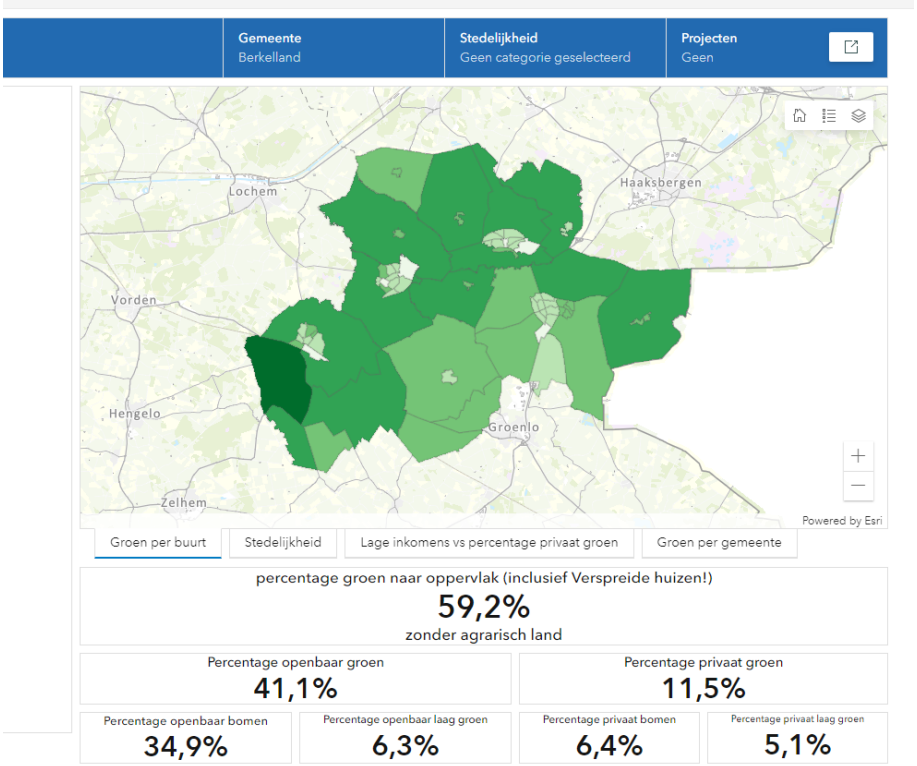
moment dat ingegrepen hoeft te worden. Vandaar dat we in de praktijk al streven naar niveau B.
Er is een kwaliteitsmeting gedaan om te meten hoe de kwaliteit van het groen momenteel is ten aanzien van de gestelde kwaliteitsniveaus. Hiervoor zijn landelijk meetlatten (KOR), vanuit het CROW. Uit de kwaliteitsmeting van zomer 2022 is gebleken dat in de praktijk op de meeste plekken inderdaad niveau B is gehaald.

Sterke punten en knelpunten
Wat opvalt in Berkelland is de grote oppervlakte, en de vele dorpen, met elk een eigen karakter. De rol van inwoners verschilt, maar over het algemeen is men betrokken bij het groen in de buurt.
Er wordt gewerkt aan klimaatadaptatie en meer biodiversiteit.
Er zijn wel verschillen te zien, bepaalde wijken en dorpen hebben de laatste jaren meer aandacht gehad dan andere, waardoor het verschil in inrichtingskwaliteit goed zichtbaar is. In wijkontwikkelingen zoals in Neede Noord-Oost en het voormalig waterzuiveringsgebied in Borculo wordt gericht op groen gestuurd.

Ontwikkelingen
In het oude groenbeleidsplan en groenstructuurplan, is een goede basis gegeven voor het vormen van groenstructuren. Een goede groenstructuur bestaat uit een samenhangend geheel van verschillende groene elementen.

Momenteel hebben we te maken met diverse ontwikkelingen, zoals biodiversiteit, klimaat, en het stimuleren van bewegen, waar juist het groen een belangrijke rol in heeft. Daarnaast zijn er (mede hierdoor) juist ook veel raakvlakken met andere disciplines zoals wegen en riolering, wat een integrale blik op de openbare ruimte vereist. Om dit beter en planmatiger te kunnen managen, is er een Integraal beheerplan openbare ruimte en een integrale leidraad inrichting openbare ruimte in voorbereiding.

Dashboard Datalab GO : De oost-Gelderse gemeenten werken samen in een Datalab. Via de website kunnen diverse dashboards worden bekeken, en kaarten worden gecombineerd. Dit geeft ook voor groen veel informatie.



Figuur 3: voorbeeld kaart website Datalab GO

3 Beleidsuitgangspunten

Groen is niet alleen mooi. Met de vele uitdagingen van dit moment is het belangrijk prioriteiten te leggen bij klimaatadaptatie, biodiversiteit en leefbaarheid.

Met deze prioriteiten werken we ook aan een gezonde leefomgeving: schaduw bij hitte, afvangen van fijnstof, natuurlijk evenwicht met planten en dieren, en voorkomen van wateroverlast.

In de volgende hoofdstukken wordt uitgewerkt wat de visie en beleidsuitgangspunten zijn voor het groen, aan de hand van de volgende onderwerpen:

- Groenstructuur en ruimtelijk beeld
- Natuur en klimaat
- Leefbaarheid
- Kwaliteit



Figuur 4: bloemrijk gras en wadi Oranjelaan Neede

4 Groenstructuur en ruimtelijk beeld

Elke kern heeft een eigen ordening die ontstaat door verschillende patronen zoals onderliggend landschap, verkeer, bebouwing, water en groen.

Groene elementen in de openbare ruimte hebben veelal een onderlinge samenhang en vormen zo een groenstructuur. Deze structuur hangt nauw samen met de stedenbouwkundige en ruimtelijke opbouw van een stad of dorp. Een goede groenstructuur draagt bij aan de herkenbaarheid en uitstraling van het dorp, en een onderlinge samenhang levert een bijdrage aan de ecologische waarde.

Een voorbeeld van de samenhang is de verkeersstructuur. Groen heeft vaak een functie in de verkeersbegeleiding. Ook kunnen we met groen benadrukken wat het karakter is van een weg (verblijfsgebied, verkeersader etcetera).

Binnen de groenstructuur speelt de bomenstructuur een overheersende rol. Bomen zijn door hun ruimtelijke werking de meest beeldbepalende groenelementen en daarom sterk sfeerbepalend. Daarnaast zijn elementen als beplantingen, gras en water van betekenis binnen de groenstructuur. Een belangrijke opgave van het Groenstructuurplan is alle groene en blauwe onderdelen te integreren tot een samenhangend geheel.



Figuur 5: de wijk Simmelink in Eibergen heeft sterke groenstructuren

4.1 Hoofdgroenstructuur

De hoofdgroenstructuur betreft de structuur met groenvoorzieningen die een belangrijke functie voor de gehele kern of wijk vervullen.

De hoofdgroenstructuur wordt per dorp op kaart aangegeven en bestaat uit:

- groen en bomen langs de belangrijkste wegen
- entrees en markante plekken
- grote groenelementen als parken, begraafplaatsen en sportparken
- overgangen naar het landschap
- buffers bijvoorbeeld langs bedrijventerreinen
- ecologisch en voor klimaatadaptatie belangrijke elementen
- elementen met een belangrijke cultuurhistorische functie
- belangrijke sport- en speelplekken

Voor elke kern is een groenstructuurkaart, Het groenstructuurplan met plannen en kaarten per dorp, is als bijlage bij dit groenbeleidsplan gevoegd.

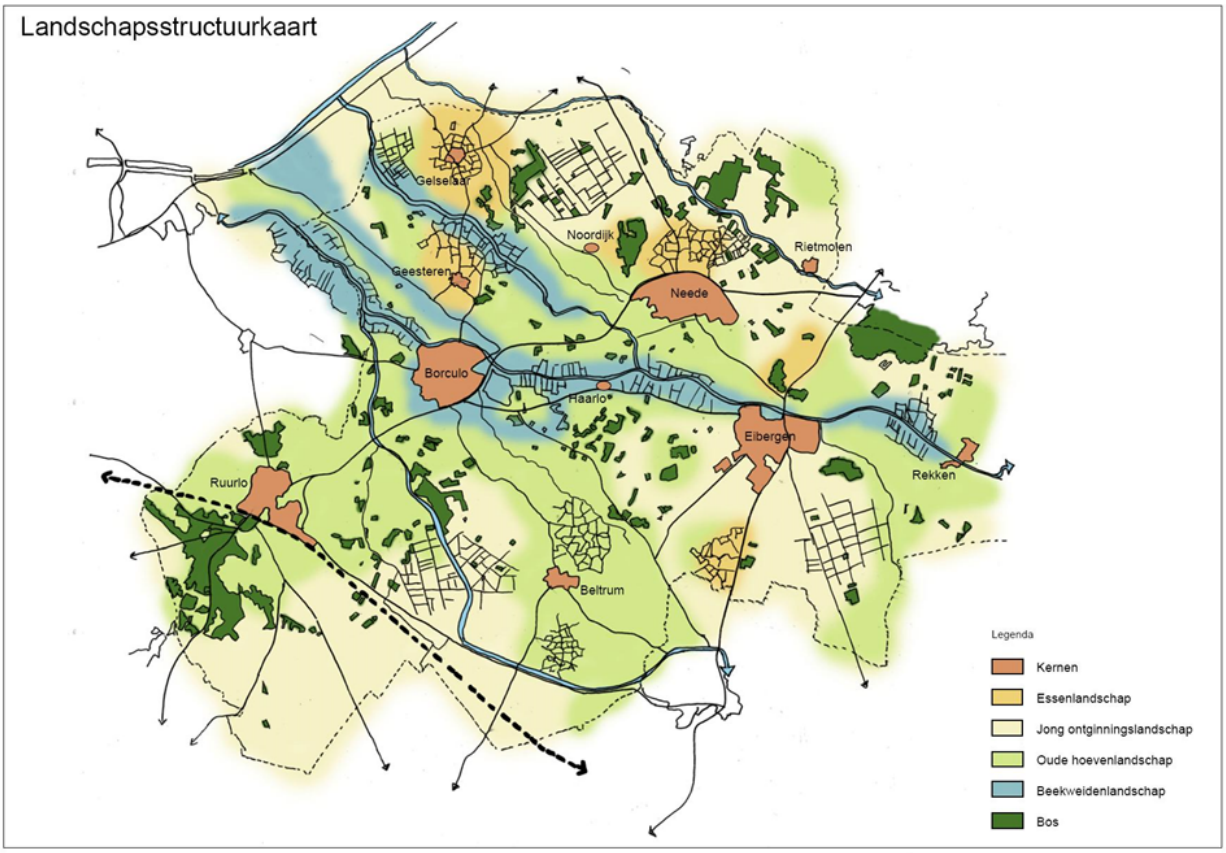


Figuur 6: speelplekken zoals in de Tulpstraat Eibergen, zijn onderdeel van de hoofdgroenstructuur

4.2 Landschappelijke groenstructuur

De onderlegger voor het groen in de dorpen kun je terugvoeren naar het landschap.

Het landschap van Berkelland behoort geologisch tot de hogere zandgronden, de gemiddelde hoogte ligt boven 15m + NAP. Het landschap kent veel hoogteverschillen, oorspronkelijk ontstaan door de stuwingen in de laatste ijstijd. In de laagten liggen de beekdalen. De beken wateren af vanuit het zuidoosten naar het noodwesten richting de IJssel. De afwisseling in hoog en droog en laag en nat is terug te zien in het landschap. Op korte afstand van elkaar liggen dichte boslandschappen, besloten hoevenlandschappen, essenlandschappen en open beekweidelandschappen.
Door deze karakteristieke groenstructuren heeft het landschap invloed op de identiteit van de kernen, ze bieden handvaten bij het versterken van deze identiteit.



Figuur 7: kaart globale indeling landschappen Berkelland (uit Groenbeleidsplan 2009)

Vanuit het landschap benaderen we de kernen. De landschappelijke kernkwaliteiten, met kenmerkende groenstructuren en patronen, bieden handvaten voor verdere ontwikkelingen van het groen binnen de kernen.

- Zichtlijnen en uitzichten naar het landschap
- Gebruik van soorten die passen in het landschap
- Meer weide met bloemrijk gras, minder gazons
- Karakteristieke beplantingsstructuren terug laten komen in de kern
- Structuren buiten de kern door laten lopen binnen de kern

Een goede verweving van dorp en landschap en het zicht vanuit de bebouwde kom op het groen is dan ook een belangrijk aandachtspunt. De kernen grenzen aan verschillende typen landschappen en deze verschillen willen we zoveel mogelijk beleefbaar maken.

5 Natuur en klimaat

De 17 Global Goals (ook Sustainable Development Goals) zijn duurzame ontwikkelingsdoelen die in 2015 door alle lidstaten van de Verenigde Naties zijn aangenomen, en vormen voor de periode tot 2030 dé wereldwijde duurzaamheidsagenda. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. Ook Nederland heeft deze ambitieuze agenda onderschreven. Voor dit beleidsplan zijn met name de Global Goals 11,13 en 15 relevant.

Speerpunten vanuit de Global Goals voor dit groenbeleidsplan:



SDG 11 - Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam



SDG 13: Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden.



SDG 15 - Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen op het vasteland, beheer bossen en wouden duurzaam, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe

De relevante Global Goals komen in dit groenbeleidsplan zeker tot uiting.
Een paar relevante voorbeelden:

- aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, kinderen, personen met een handicap en ouderen
- duurzame planning en beheer
- natuurlijke erfgoed beschermen
- nadelige milieu-impact reduceren
- toegang tot openbare groene ruimtes
- adaptatie aan klimaatverandering
- bewustwording inzake klimaatverandering
- planten van bomen en bevorderen biodiversiteit
- invasieve soorten beperken

5.1 Biodiversiteit

We willen de biodiversiteit in de bebouwde kommen verhogen. Flora en fauna krijgen meer kansen, en plagen zoals de eikenprocessierups worden hiermee verminderd. Voor heel Berkelland is in 2021 een Biodiversiteitsplan vastgesteld. Hierin zijn ook handvaten gegeven voor de bebouwde kommen.

Belangrijk voor de verhoging van de biodiversiteit is om natuurvriendelijke structuren door de kernen te laten lopen die gebieden in en buiten de kom met elkaar verbinden, als een soort netwerk voor flora en fauna.

De richtlijnen die wij toepassen voor het stimuleren van biodiversiteit in de bebouwde kommen zijn:

- Zo veel mogelijk ecologische inrichting en beheer van het openbaar groen.
- Optimaliseren van de groene hoofdstructuur binnen de bebouwde kom, waarbij aandacht is voor verbinding met het buitengebied.
- Ontwikkelen van bloemrijk gras, en inzaaien van inheemse kruidenmengsels.
- Zorgen voor diverse beplanting die aantrekkelijk is voor inheemse fauna. Dit kan inheemse beplanting zijn, maar ook niet-inheemse beplanting die wel waarde heeft voor inheemse dieren door het bieden van bijvoorbeeld voedsel, of nestgelegenheid. Goede soorten zijn bijvoorbeeld vuilboom, Gelderse roos, krent en hondsroos, maar ook diverse vaste planten en bijvoorbeeld vlinderstruiken hebben een hoge waarde, denk aan bijen en vlinders.
- Zeker door toenemende droogte en ziektes door klimaatverandering is het belangrijk om veel verschillende soorten aan te planten, zodat niet één soort dominant wordt.
- In het openbaar groen de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups stimuleren, onder andere door bloemrijk gras.
- Bestrijding van invasieve exoten.
- Aanleg meer natuurvriendelijke oevers en meer variatie in gradiënten.
- Bestrijdingsmiddelen in het openbaar groen worden in Berkelland al jaren niet of nauwelijks meer toegepast. Dit zetten we zo door.
- De hoeveelheid groen behouden en zo mogelijk uitbreiden.



Figuur 8: Kleine ijsvogelvlinder (Biodiversiteitsplan)

De **Kleine ijsvogelvlinder** is in het biodiversiteitsplan als een van de ambassadeursoorten voor de bebouwde kom benoemd. De kleine ijsvogelvlinder is een vrij zeldzame vlinder in Nederland. Alleen in Twente en de Achterhoek worden ze nog regelmatig gezien. Ze komen in Berkelland ook voor in en nabij bebouwde kommen. Ze leven vooral in hogere delen van de bomen, maar komen vaak op open plekken en in bosranden naar beneden waar ze vaak op bloeiende braam nectar drinken.

5.1.1 Wet natuurbeheer en gedragscode

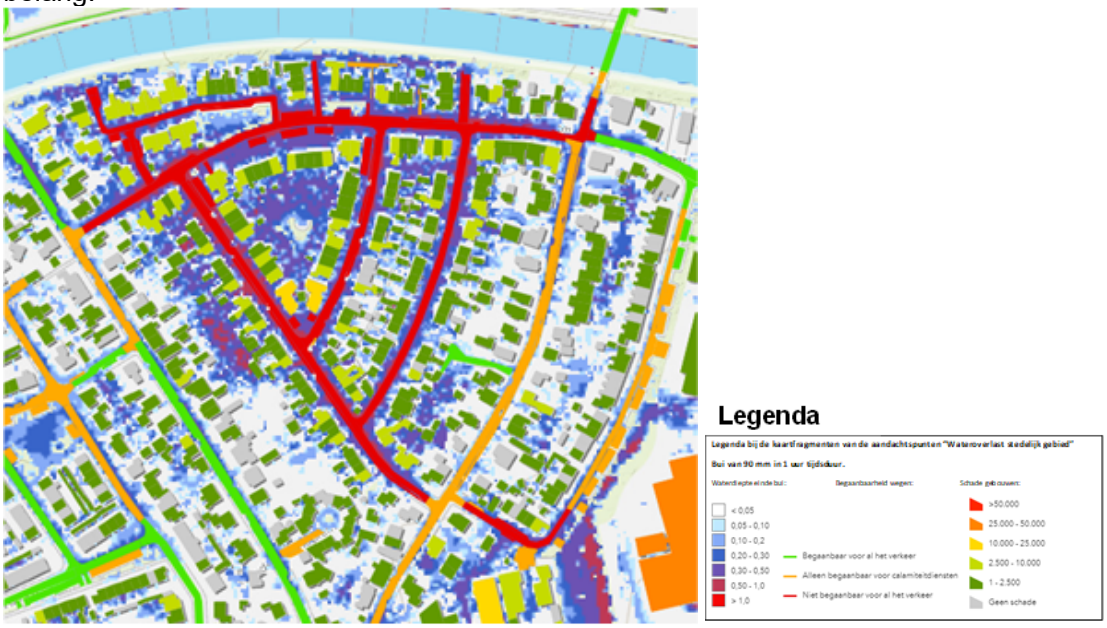


Indien overeenkomstig deze gedragscode wordt gewerkt is altijd sprake van zorgvuldig handelen en maak je dit aantoonbaar.

In de ‘Gedragscode soortbescherming gemeenten’ zijn de gedragscode Ruimtelijke Ontwikkeling of inrichting en de gedragscode Bestendig Beheer of onderhoud geïntegreerd. Nieuw is de uitgebreide maatregelencatalogus met heel concrete richtlijnen. Deze gedragscode is bedoeld voor alle Nederlandse gemeenten. Gemeente Berkelland heeft medio 2021 deze gedragscode van toepassing verklaard. Bij werkzaamheden en plannen waar dit van toepassing is, wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld.

5.2 Klimaatadaptatie

Nederland klimaatbestendig in 2050
De gezamenlijke overheden hebben onderling afgesproken dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is. Ook in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is afgesproken dat gemeenten en waterschappen aan de slag gaan met het klimaatbestendig maken van hun gebied. Inzicht in knelpunten (stresstest) en goede communicatie met inwoners en andere betrokkenen (risicodialoog) zijn hiervoor van belang.



Figuur 9: voorbeeld stresstest wateroverlast Borculo

Achterhoekse gemeenten gezamenlijke aanpak
In de Achterhoek+ werken gemeenten en waterschap daarom samen aan een gezamenlijke aanpak, een zogenaamde Regionale Adaptatie Strategie. De Achterhoekse gemeenten hebben samen met Waterschap Rijn en IJssel een klimaatstresstest uitgevoerd waarin onderzocht is waar we kwetsbaar zijn als het weer steeds extremer wordt. Met name de aanpak van droogte in het landelijk gebied speelt in onze regio. In iedere gemeente zijn plekken gevonden waar veel water op straat kan komen te staan en waar water schade kan veroorzaken in gebouwen. Ook is er gekeken naar hitte. Bij hitte gaat het o.a. om schade aan de gezondheid.

Wat betekent dit voor het groenbeleid



Figuur10: water door centrum Borculo

Op basis van de klimaatstresskaarten, kunnen we maatregelen uitwerken voor de locaties waar dit het meest nodig en zinvol is. Zoveel mogelijk opvangen van regenwater om dit te infiltreren in de grond, is overal van belang. Ook is het verstandig dat we het groen aanpassen aan de nieuwe omstandigheden zodat het beter tegen droogte bestand is. Na een paar zeer droge jaren zien we dat mede doordat we voor een groot deel op hoge zandgronden zitten, de droogte zijn tol eist.

Voor het openbaar groen betekent dit dus dat we maatregelen moeten nemen, bijvoorbeeld door regen niet te snel af te voeren maar dit te laten infiltreren in de grond.
Bij nieuwe aanleg en renovaties moeten we andere methodes gebruiken dan we eerder gewend waren. Groen, bestrating, riool, bebouwing, alles moet integraal worden bekeken.

5.2.1 Regenwater vasthouden in het groen

Er zijn plekken waar kans is op extreme wateroverlast. In het groen kunnen buffers gemaakt worden voor extreme buien. Maar ook normale buien willen we zoveel mogelijk infiltreren in het groen. Daar is ruimte voor nodig. Een aandachtspunt is daarom om groen vrij te houden voor klimaatadaptatie, zodat er wadi's of retentievijvers kunnen worden aangelegd. Een voorbeeld is de vijver aan de Vijverweg in Ruurlo.

Meer groen in woonkernen om regenwater op te vangen
Overtollig regenwater houden wij zoveel mogelijk vast op de plek waar het valt. Onder andere via het groen infiltreren we het water in de bodem om droogte tegen te gaan. Waar geen ruimte in de buurt zelf is, voeren wij water af naar zones aan o.a. de randen van woonkernen en het oppervlaktewater om schade als gevolg van wateroverlast in de kernen zoveel mogelijk te voorkomen.

Meer groen minder verharding
Bij alle projecten geldt dat we streven naar het voorkomen van overtollige verharding. Ook bewoners stimuleren we om stenen te vervangen door groen.

Aanleg van wadi's



Figuur 81: wadi in wijkpark Traland Eibergen

Wadi's geven de mogelijkheid om hevige regenbuien op te vangen in het groen, en te laten infiltreren in de bodem. Hierbij is samenwerking met wegen en riolering.

Het vastgehouden water wordt gedeeltelijk opgenomen door beplanting, waardoor hittestress wordt beperkt. Ook benutten wij het water voor

grondwateraanvulling, waardoor verdroging wordt tegengegaan.

5.2.2 Aangename plekken bij hitte

Groen zorgt in de bebouwde kom voor een gezonde omgeving. Groen inzetten om verkoeling te bieden bij hitte, wordt in de toekomst steeds belangrijker. Prettige plekken in de bebouwde kom, waar met groen en water een aangenaam klimaat is bij hoge temperaturen moeten dan ook beter toegankelijk zijn voor inwoners. Denk aan bomen bij een plein, en grasvelden om te recreëren.
Waar mogelijk wordt minder verharding toegepast en meer groen.

Klimaatadaptatie in het groen kan zo op meerdere vlakken positief bijdragen: hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de volksgezondheid, ruimtelijke kwaliteit en nemen de mogelijkheden voor recreatie en biodiversiteit toe.



Figuur 92: zitplek in de schaduw Scheringstraat Neede

5.2.3 Beplanting droogtebestendiger maken

We hebben te maken met meer extreme perioden van droogte. Berkelland ligt op hoge zandgrond, en na een paar droge jaren zien we dat de droogte zijn tol eist. Behalve het meer vasthouden en laten infiltreren van regenwater, willen we daarom ook de beplanting droogtebestendiger maken. Dit doen we door:

- aanpassen soortkeuze,
- grondverbetering toepassen,
- watergeven.

5.2.4 De 3-30-300 regel

Groen kan een grote bijdrage leveren in de effecten van klimaatverandering in de kernen. Groen draagt bij aan de temperatuur van de omgeving, het voorkomen van droogte en verminderen wateroverlast. De nabijheid van groen heeft een positief effect op het welbevinden van inwoners en op de biodiversiteit. Toch staat het groen voortdurend onder druk, bijvoorbeeld door autogebruik, woningbouw, enzovoorts. Hoe kun je zorgen dat er toch voldoende groen is in de leefomgeving, ten behoeve van zowel voor inwoners als voor klimaatadaptatie?

In de analyse van Datalab GO is de 3-30-300 regel gebruikt, om onder andere voor de gemeente Berkelland te beoordelen of er voldoende groen aanwezig is met het oog op gezondheid en klimaatadaptatie.

De regel houdt het volgende in:
Iedereen moet vanuit huis 3 bomen kunnen zien, in een buurt leven waar tenminste 30 procent van het oppervlak met groen bedekt is en maximaal 300 meter wonen van de dichtstbijzijnde koele (groene) verblijfplaats waar gerecreëerd kan worden (groene plek van minimaal 200 m2).

De 3-30-300 regel is een vuistregel, die is uitgedacht door de in Wageningen opgeleide groen-expert Cecil Konijnendijk van den Bosch, nu directeur van het Nature Based Solutions Institute in Canada. Diverse gemeenten voeren de regel door in het beleid, en ook in Berkelland willen we deze regel hanteren.

In Datalab Go zijn hiervoor kaarten en gegevens per wijk te zien, zodat de knelpunten inzichtelijk zijn. Veel bestaande wijken en kernen in Berkelland voldoen al aan de vuistregel. Vergeleken met andere gemeenten in het gebied van Gelderland-oost (gebied van Datalab GO), zijn er echter in Berkelland wel relatief veel wijken die de 30% groen niet halen.

Juist bij nieuwe projecten, en nieuwe inrichting van ruimtes, moeten we inspelen op klimaatadaptie. Groengebieden die voldoende ruimte bieden voor opvang van hemelwater, hittebestendig groen, en zorgen voor verkoeling. En daarnaast aanpassingen in bestaande gebieden die onder de norm scoren.

Toepassing van de 3-30-300 regel:

- **3 bomen zichtbaar vanuit elk huis**

Iedereen kan vanuit huis minstens 3 bomen (van behoorlijke omvang) zien.

In Datalab Go is aangegeven wat de huidige situatie is. Er zijn diverse bestaande buurten waar niet voldaan wordt aan de regel. Echter niet overal kunnen bomen geplant worden in de openbare ruimte. Met bijvoorbeeld een project als Meer bomen in Berkelland wordt ook gestimuleerd dat bewoners zelf een boom in de tuin planten.

- **30% groen in elke buurt**

Elke buurt heeft minimaal 30% aan groenoppervlakte. Het gaat daarbij om hoog groen (boomkronen) en laag groen.

In Berkelland zijn er nog diverse wijken die minder dan 30% groen hebben. Er valt dus in de bestaande gebieden zeker nog iets te verbeteren. Daarnaast hebben we te maken met woningbouwontwikkelingen. Daarbij komt de hoeveelheid groen nogal eens in de knel. Het aantal woningen, de bijbehorende infrastructuur en parkeernorm komen vaak eerst, en het groen komt maar al te vaak als restruimte er achteraan. Dat willen we voorkomen.

Met het oog op hitte, droogte, leefbaarheid en biodiversiteit, is het zaak dat juist ook in de nieuwbouwlocaties voldoende groen aanwezig is. Vaak kan dit ook gecombineerd worden met de opgave om te zorgen voor het bergen van regenbuien in het groen.

Wat telt mee als groen voor de 30%?

- bladerdek (bomen),
- het lagere openbaar groen,
- privaat groen.

Van de 40 woongebieden in Berkelland, zijn er 12 die een groenpercentage lager dan 30% hebben (informatie uit Datalab GO). Dit zijn momenteel:

- Borculo: Oostenrijkse buurt (22%), De Koppel (15%), en Noord (16%)

- Neede: Roodland (28%), Moeshof eo (26%), De Berg (27%), Hondelink (24%)
- Ruurlo: Smidsbrink (23%)
- Eibergen: Prins Bernhardstraat eo (27%), Westenesch-Hofrichter (27%), Zuivelfabriek (24%)
- Beltrum (26%).

In het Groenstructuurplan zijn deze wijken op kaartjes aangegeven.

- **300 m vanaf het dichtstbijzijnde park of groene ruimte**
  Niemand mag meer dan 300 meter van een park of groene ruimte wonen, waar je kunt recreëren en koelte kan opzoeken. Dit stimuleert bewegen, ontmoeten en recreëren en wat een positieve invloed heeft op zowel de lichamelijke als de geestelijke gezondheid. Deze plekken zijn minimaal 200 m2.



Figuur 10: voorbeeld kaart Datalab GO woningen en afstand tot koelte (Borculo)

In Berkelland voldoen we al bijna overal aan de 300 meter regel, al kan de kwaliteit en bruikbaarheid van de plekken wel verbeterd worden. In nieuwe plannen kan hier ook rekening mee gehouden worden.

5.2.5 Minimaal 75 m2 groen per woning

Het rijk acht het een onderdeel van de te garanderen basiskwaliteit voor alle burgers dat er voldoende groene ruimte is in steden en dorpen. In de Nota Ruimte is specifiek benoemd dat 75 vierkante meter groen per woning een goed richtgetal is. Het rijk rekent erop dat gemeenten bij de opzet van nieuwe uitleglocaties dit richtgetal hanteren. Hierbij wordt alles wat niet versteend is, meegeteld als groen (zoals parken, grasvelden, bermen en water).

5.3 Stimuleren groene tuinen en communicatie

Tuinen spelen ook een belangrijke rol in klimaatadaptatie. De gemeente wil haar inwoners informeren en stimuleren. Dit kan bijvoorbeeld met deelname aan Steenbreek (tegels eruit, beplanting er in), geveltuintjes, en Meer bomen in Berkelland (elke Berkellander een boom). Ook in communicatie gaan we meer uitleg geven over het belang van groen in de kernen, hoe we werken aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, en wat inwoners hier zelf in kunnen doen.

5.4 Circulair en duurzaam groen

Nederland heeft als voornemen om in 2050 circulair te zijn. Voor het groen betekent dit dat we zowel bij inrichting als beheer, circulair en duurzaam als eis meenemen bij opdrachten. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting op de volgende wijzen:

- Bij inkoop van plantmaterialen vragen we minimaal het label ‘Planetproof’.
- Bij inkoop van materialen zoveel mogelijk gebruik maken van materialen die gerecycled zijn, zijn gemaakt uit hernieuwbare bronnen en/of die ook na de gebruiksfase maximale waarde behouden.
- Voorkeur voor hernieuwbare energiebronnen en brandstoffen.
- Voorkeur voor materialen die niet schadelijk of belastend zijn voor mens, dier en milieu.

Behalve inkoop, zorgen we bij de groenvoorzieningen ook bij het beheer voor meer circulariteit. Bijvoorbeeld brandstoffen uit hernieuwbare bronnen, biologisch afbreekbare materialen. Blad, maaisel en takken worden hergebruikt voor onder meer grondverbetering.



Figuur 11 Bollen in bloemrijk gras, Neede

6 Leefbaarheid

6.1 Rol van groen voor de leefbaarheid

Groen heeft een grote rol in de leefbaarheid van de woonomgeving. Groen is belangrijk voor een prettige maat, en sfeer. Groen wordt gebruikt door bewoners voor beweging en ontmoeting. Ook is het belangrijk dat bewoners zich betrokken voelen bij hun omgeving. Voor de leefbaarheid streven we in het groen naar:

- meer mogelijkheden voor ontmoeting
- kwalitatief goede groenvoorzieningen en een verzorgd beeld
- bewoners kunnen groen onderhouden en hiervoor een overeenkomst aangaan met de gemeente
- groene parels: mooie plekken die ook beleefd kunnen worden
- meer kleur
- bewegen stimuleren voor jong en oud
- verkoeling op warme dagen



Figuur 12: vaste planten geven kleur op representatieve plekken

6.1.1 Gebruik van het groen

Groen is belangrijk voor de sfeer in de straten en wijken, het geeft beleving van seizoenen, natuur en kleur. Maar er is ook veel groen dat gemeenschappelijk wordt gebruikt. Voorbeelden zijn speelvoorzieningen, picknickplekken, wandelpaden, buurtactiviteiten, jeu de boules, trapveldjes.

Ook heeft het groen verband met andere onderdelen in de openbare ruimte, zoals verkeer (bijv uitzicht of uitwijkmogelijkheid voor auto's bij smalle wegen), plaatsen verlichting en borden en dergelijke, kasten voor elektriciteit en internet.

6.1.2 Betrokkenheid bewoners

Bewoners zijn vaak erg betrokken bij het groen in de straat. Uit onderzoek en ervaring blijkt dat inwoners juist bij groen vaak willen meedenken over de inrichting.
Hoe meer inwoners zich betrokken voelen bij het groen en de woonomgeving, hoe meer men zich verantwoordelijk voelt om het netjes te houden, elkaar aan te spreken, of zich in te zetten. 'Eigenaarschap', oftewel, inwoners beleven hun omgeving als hun 'eigen'. Betrokkenheid kan gestimuleerd worden, door te luisteren naar wat inwoners over hun woonomgeving te zeggen hebben, en initiatieven en wensen en stap verder te helpen.

Ook communicatie is belangrijk. Waarom doen we wat we doen, wat kunnen bewoners zelf betekenen? En hoe kun je iets melden of vragen?

Wanneer inwoners zich betrokken voelen bij hun woonomgeving en zich hier prettig in voelen, draagt dat in grote mate bij aan de leefbaarheid en sociale cohesie. Voor inwoners heeft groen ook een sociale functie: je kunt er ontmoeten, bewegen, tot rust komen, spelen, en samen activiteiten doen. We willen dit graag stimuleren.

Beheer door bewoners
Soms willen bewoners ook zelf het openbaar groen onderhouden. Hier geven we mogelijkheden voor, door het aanbieden van een beheerovereenkomst. Er wordt dan als voorwaarde gesteld dat het openbaar toegankelijk blijft. Het is dus iets anders dan een gebruiksovereenkomst, waar mensen een stukje openbaar groen bij de tuin mogen trekken.



Figuur 13: beheer door bewoners in Borculo

6.2 Gebiedsgericht werken

Bij projecten vindt participatie vanuit de buurt plaats. Initiatieven van inwoners kunnen worden begeleid en soms financieel ondersteund. We staan open voor wat er leeft.
Uiteraard kunnen inwoners zelf ook met initiatieven komen. Daarbij zal de verbinding met wijk- en kerngericht werken worden gelegd. Hierbij ligt een grote rol bij contactpersonen (en hun kernteam). Bewoners kunnen met initiatieven ook terecht bij het Naoberfonds voor ondersteuning en een eventuele bijdrage.



Figuur 14: initiatief met behulp van Naoberfonds, Sterrenpalet Eibergen

Vanuit wijk- en kerngericht werken is er in 2019 een analyse per wijk en per kern gemaakt. Hierbij zijn per wijk en kern allerlei aspecten in beeld gebracht. Voor groen is bijvoorbeeld de tevredenheid over zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het groen gemeten.

De gemeente geeft meer ruimte voor maatschappelijke wensen en behoeften in het beheer van de openbare ruimte en werkt vanuit het besef dat niet iedere woon-, of werkomgeving hetzelfde is en niet alle bewoners dezelfde wensen en behoeften hebben.

Met het gebiedsgericht werken wordt er onder andere invulling gegeven aan de wens om de leefomgeving meer te laten aansluiten op de behoefte van inwoners. Voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte betekent dit dat er

meer variatie in de openbare ruimte zal ontstaan en dat de gewenste kwaliteitsniveaus op aspecten van het onderhoud in gelijksoortige gebieden kunnen variëren.

In de vastgestelde notitie Ambitiegericht beheer, zijn de uitgangspunten vastgelegd voor beheer (en de inrichting) van de openbare ruimte in de bebouwde kom. Deze ambities zijn verdeeld in thema's:
• klimaatadaptatie
• biodiversiteit
• bewegen, recreatie en ontmoeten
• verzorgd
• schoon en veilig.

Bij het ambitiegericht beheer is een basisniveau vastgesteld voor elk van deze thema's. Voor diverse onderdelen is het de bedoeling dat de hele openbare ruimte daar minimaal aan voldoet.

6.3 Groen en veiligheid

Sociale veiligheid
Groene ruimten in de kernen, nodigen uit tot buitenactiviteiten. Over het algemeen voelen mensen zich in een groene omgeving veiliger dan in een stenige omgeving. Mensen ontmoeten elkaar en dat zorgt voor meer sociaal contact. Zeker als dat groen een open structuur heeft: als er een goede balans is tussen gras en lage beplanting enerzijds en bomen en struiken anderzijds.

Groen in de leefomgeving kan bewoners dan ook stimuleren om gezonde fysieke activiteiten te ondernemen, zoals bijvoorbeeld wandelen, fietsen. Ook kunnen aantrekkelijke groene ruimten in de buurt als centraal punt dienen voor informele sociale contacten. Deze sociale contacten versterken de sociale relaties en de daarmee samenhangende sociale cohesie. Sociale cohesie heeft op zijn beurt weer positieve effecten op welzijn en gevoelens van veiligheid.

Verkeersveiligheid
Groen heeft een functie in de inrichting van de weg, voor de begeleiding van het verkeer. Zo kan het groen de weg begeleiden en verduidelijken, maar ook zorgen voor een verkeersremmend effect, of benadrukken van het effect van een verblijfsgebied.



Figuur 15: rotonde in Ruurlo

6.4 Honden

In de Algemene plaatselijke verordening is aangegeven waar honden aangelijnd moeten zijn, en hoe om te gaan met hondenpoep.
De vraag om hondenspeelplekken en honden losloopgebieden is actueel.

Hondenlosloopgebieden
Er zijn al meerdere losloopgebieden in Berkelland, zoals bij de Maat in Eibergen en bij de Binnenmansdijk Ruurlo.
Een hondenlosloopgebied, moet groot genoeg zijn, het liefst een halve hectare. Daarnaast veilig ten aanzien van verkeer, en niet botsend met andere functies. Ook de bereikbaarheid moet goed zijn. We streven daarbij naar grotere gebieden, waar een omheining niet nodig is.



Figuur 16 hondenlosloopgebied park de Maat Eibergen

Hondenspeelplekken
Een speelplek voor honden is meestal een omheinde plek met speelattributen voor honden. Dit wordt niet gefaciliteerd door de gemeente. Dit is vaak het initiatief van inwoners of een vereniging. In Eibergen is ook een hondenspeelplek (Stokkersweg).

7 Richtlijnen voor ontwerp en inrichting

7.1 Leidraad inrichting openbare ruimte

Bij ontwerp en inrichting is integraal werken van belang. In de Leidraad inrichting openbare ruimte Berkelland worden bijvoorbeeld technische omschrijvingen gegeven hoe de diverse onderdelen in de openbare ruimte in Berkelland worden aangelegd. Dit geeft kaders en handvaten voor zowel projecten die door de gemeente worden uitgevoerd, als door derden.

7.2 Proces inrichtingsplannen

Afstemming met diverse betrokkenen is van belang vanaf het begin van de ontwerpfase.

Inrichting en beheer zijn niet los van elkaar te zien. Bij de inrichting moet ook al rekening gehouden worden met het beheer, en het is wenselijk dat altijd de kosten voor het beheer in de inrichtingsfase al in beeld worden gebracht.

Voor realisatie werken we waar mogelijk met de eigen buitendienst, of met aannemers volgens een uitvoeringscontract.

Na afronding van de inrichting is een zorgvuldige overdracht naar het beheer van belang, en worden mutaties ten behoeve van het beheerprogramma aangeleverd.

7.3 Streefbeelden voor het groen

Wanneer een nieuwe inrichting aan de orde is, werken we met streefbeelden, die we zo mogelijk in overleg met de inwoners uitwerken. Deze zijn gebaseerd op het door de raad vastgestelde stuk 'Ambitiegericht beheer', en de uitgangspunten uit dit groenbeleidsplan.

Streefbeeld Klimaatadaptatie
In de bebouwde kommen vangen we hittepieken op door de aanwezigheid van schaduw van bomen en groen. De wijk gaat wateroverlast en overstromingen tegen door meer groene massa te realiseren voor het vasthouden van water, door meer bodeminfiltratie, en minder verhard oppervlak. Daarbij hanteren we de 3-30-300 regel.

Streefbeeld Biodivers en duurzaam
De dorpen in Berkelland zijn ook een woonplaats voor planten en dieren. De wijken bieden plaats aan diverse soorten, zowel bomen en planten als vogels, vlinders, bijen en andere insecten. Bij aanplant houden we rekening met de waarde voor de biodiversiteit.
Karakteristieke landschapselementen worden behouden en waar mogelijk en nodig versterkt. Verbindingen tussen de kernen en het buitengebied bestaan uit natuurlijk groen die dieren gebruiken als routes. Ook water en oevers vormen een waardevol leefgebied voor planten en dieren, daarbij passen we zoveel mogelijk natuurvriendelijke oevers toe. Natuurvriendelijke oevers lopen geleidelijk af, en hebben bij voorkeur een plas-dras zone. Op diverse plekken is er bloemrijk gras. Daar wordt maximaal 2 x per jaar gemaaid, en het maaisel wordt afgevoerd. Dit doen we alleen bij stroken en grasvelden die minimaal 3 meter breed zijn. Waar bloemrijk gras grenst aan voet- en fietspaden, wordt een strook van 1 meter als gazon gemaaid.

Streefbeeld Bewegen, ontmoeten en recreëren
Er is ruimte om in het groen te kunnen wandelen, spelen, ontdekken en beleven. Er is aandacht voor kleur en beleving. In de dorpen en wijken zijn verschillende bankjes geplaats op aangename plaatsen. Voor hondenbezitters is er in elke grote kern een locatie om de hond vrij te laten rennen. Er zijn gazons waar mensen kunnen picknicken. Door een gevarieerde gebruiksvriendelijke en inclusieve inrichting in de buitenruimte ontmoeten mensen elkaar.

Streefbeeld Veilig
Het groen draagt bij aan het gevoel dat de wijk een veilige plek is. Er is aandacht voor toegankelijkheid, bijvoorbeeld voor mensen die slecht ter been zijn. De verkeersveiligheid wordt gewaarborgd door ervoor te zorgen dat verkeerssituaties duidelijk en overzichtelijk zijn. Onveilige situaties worden voorkomen door goede zichtlijnen.

Streefbeeld Verzorgd
We streven naar een aantrekkelijk en verzorgd beeld. Voor het groen betekent dit dat het groen goed onderhouden en vitaal is. Bij het onderhoud wordt daarom kwaliteitsniveau B van het CROW gehanteerd. Een mooie openbare ruimte is aantrekkelijk en ontstaat door diverse, passende beplanting en voorzieningen met aantrekkelijke uitstraling. In principe passen we zo weinig mogelijk onderhoudsintensieve beplanting toe. In de gebieden waar veel bezoekers komen (toeristen, winkelgebieden ed) zullen we een wat hoger inrichtingsniveau toepassen dan elders. Ook zijn er mogelijkheden voor onderhoudsintensievere beplantingen zoals perkplanten en vaste planten, als inwoners hier zelf het beheer van willen doen.



Figuur 17: kleurrijke heestermix Klaashofweg in Eibergen

7.4 Bijzondere elementen in het groen

Bij verzoeken om elementen in het openbaar groen te plaatsen, vindt een afweging plaats. Te denken valt aan transformatoren, paaltjes, borden, kunstwerken etc. Uitgangspunt is dat we hier zo terughoudend mogelijk mee omgaan. Voor borden is er ook beleid vastgesteld dat er zo weinig mogelijk borden worden geplaatst. Als plaatsing van een element in het groen voor veiligheid, leefbaarheid of andere zwaarwegende redenen wel nodig zijn, dan wordt advies gevraagd via de beheerder of toezichthouder groen van de gemeente. Gekeken wordt bijvoorbeeld naar de effecten voor onderhoud, veiligheid, zicht vanuit woningen, kabels en leidingen, en effect voor de inwoners.

8 Richtlijnen voor beheer en onderhoud

8.1 Groenbeheergegevens

Het openbaar groen is vastgelegd in een digitaal beheerprogramma (Geovisia). Dit is een programma met de BGT als basis. De groengegevens over de verschillende typen groen, en hoofdgroenstructuur zijn opgenomen in het beheerprogramma. We kunnen hier gegevens uithalen voor beleid en beheer. Ook kunnen we voor diverse doeleinden zoals bestekken, kaarten maken. Omdat ook andere onderdelen van de openbare ruimte in het zelfde programma staan, is ook de relatie met bijvoorbeeld wegen en bomen te leggen.

Van belang is om deze gegevens actueel te houden. Wijzigingen moeten vaak eerst via de BGT en vervolgens in het beheerprogramma worden verwerkt. Dit proces van muteren behoeft nog aandacht.

We hebben het groen in de kernen in dit systeem ingedeeld in verschillende structuurgebieden.

- Bedrijventerrein
- Begraafplaats
- Centrum
- Landschappelijk
- Park
- Sport
- Wonen
- Spelen

In het Groenstructuurplan is aangegeven welk groen onderdeel uitmaakt van de Hoofdgroenstructuur.

8.2 Uitvoering van het groenbeheer

8.2.1 Natuurvriendelijk groenbeheer

We gaan steeds meer toe naar natuurvriendelijk groenbeheer. De gedragscode soortenbescherming is hierbij van toepassing. Kennis van het natuurvriendelijk groenbeheer en de gedragscode is een blijvend aandachtspunt. Speerpunten in het natuurvriendelijk groenbeheer zijn:

- Bloemrijk gras: veel gazons zijn de afgelopen jaren al omgevormd naar bloemrijk gras. Bloemrijk gras wordt 1 of enkele keren per jaar gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd. Ook worden diverse percelen door schapen begraasd.



Figuur 20: Bloemrijk gras



Figuur 2118: Begrazing door schapen

- Gefaseerd en gedifferentieerd beheer: niet overal tegelijk maaien of afzetten van beplanting, maar zorgen dat er altijd delen van de vegetatie blijven staan.
- Dood hout en snoeihout mag in beperkte mate in bosplantsoen blijven liggen. Bij voorkeur worden takken op rillen gelegd. Houtsnippers in de beplanting brengen doen we niet, om verrijking van de bodem te voorkomen, voor de biodiversiteit is een schralere bodem gewenst.
- Inwoners mogen blad deponeren in bosjes en bosplantsoen (geen tuinafval).
- Vooral in bosplantsoen, mag er gerust wat braam en brandnetel groeien.
- We staan natuurlijke processen wat meer toe. Denk aan vrij uitgroeien van bomen en struiken.
- Aandacht voor faunavoorzieningen, zoals nestkasten, insectenhotels, broedhopen, takkenrillen, laten liggen van dood hout.

Keurmerk voor onderhoud bloemrijk gras
In het onderhoud van bloemrijk gras in de kernen wordt het keurmerk Kleurkeur gevraagd bij de aanbesteding. Kleurkeur is een initiatief van De Vlinderstichting en Stichting Groenkeur. Dit keurmerk is gericht op natuurvriendelijk maaibeheer. Medewerkers worden geschoold en gezamenlijk zorgen opdrachtgever en opdrachtnemer voor bermen waar planten en
dieren weer kunnen overleven.

Communicatie
Communicatie is hierbij een aandachtspunt. Met informatie op de website, op social media, via Berkelbericht en eventueel info op locatie.

Waarom doen we de dingen die we doen, zoals natuurvriendelijk groenbeheer en klimaatadaptatie. En wat kunnen inwoners eventueel zelf doen, bijvoorbeeld vergroenen van de tuin?

Ook willen we dit begrijpelijk maken voor kinderen. Des te jonger je dit leert en hoort, hoe meer je het begrijpt en ook zelf toepast.

8.2.2 Kwaliteitsniveau groenonderhoud

Ondanks het beperkte onderhoudsbudget willen we het onderhoudsniveau op basis niveau houden. In vaktermen is dit onderhoudsniveau B.

Kwaliteitsniveaus voor groenbeheer worden volgens normen van het CROW ingedeeld in A+ (zeer goed), A (goed), B, (basis), C (laag) en D (onvoldoende).
Het onderhoudsniveau dat Berkelland eerder heeft vastgesteld was niveau C, alleen in winkelcentra en bepaalde hoofdstructuren werd niveau B toegepast.

Bij dit Groenbeleidsplan willen we voor alle gebieden niveau B vaststellen.

De uitgaven op het onderhoud beperken we door de hoeveelheid onderhouds-intensieve beplantingen zoals sierheesters, gazons en hagen te verminderen. Vaste planten worden niet toegepast in nieuwe plannen, uitgezonderd bijzondere plekken bijvoorbeeld in de centra, of als het gaat om soorten die met maaibeheer onderhouden kunnen worden.

Eventueel kunnen inwoners of ondernemers zelf met zelfwerkzaamheid zorgen voor een plus, en onderhouds-intensievere elementen onderhouden. Denk aan bloembakken aan lantaarnpalen, of rotondes. Op diverse plekken maken we ook afspraken met inwoners op basis van een beheerovereenkomst. Of spreken we af dat de gemeente de basis doet in het onderhoud, en de inwoners de plus. Zo is er op verschillende manieren maatwerk mogelijk.



Figuur 22 machinaal knippen van hagen in Borculo

Kwaliteitsmeting
Monitoring van de kwaliteit gebeurt tot nu toe incidenteel. Om planmatig te kunnen werken en ook te zien wat de resultaten zijn willen we dit structureel gaan doen.

- Schouw van het openbaar groen volgens de beeldmeetlatten (KOR)
- Jaarlijks inventariseren flora en fauna in de poelen
- Jaarlijks inventariseren ecologische kwaliteit van het bloemrijk gras

Tevredenheidsonderzoeken: er worden al verschillende onderzoeken gehouden onder inwoners. De gegevens hiervan zijn bruikbaar om te kijken hoe de tevredenheid over o.a. het groen is. Bijvoorbeeld het Achterhoeks woon- en leefbaarheidsonderzoek, burgerpeiling, en het bewonerspanel Berkelland Spreekt.

Monitoring en onderhoud vijvers en poelen
Er zijn enkele vijvers en poelen die in gemeentelijk beheer en onderhoud zijn. De meeste vijvers zijn in beheer en onderhoud bij het waterschap. Na een inhaalslag de afgelopen jaren, zijn de gemeentelijke vijvers momenteel in goede staat van onderhoud. Om dit goed te houden moeten deze regelmatig gemonitord worden om te voorkomen dat ze verdrogen en verlanden.

8.2.3 Invasieve exoten
Invasieve exoten worden beheerst volgens de landelijke richtlijnen van de NVWA (Nederlandse voedsel en waren autoriteit). We streven daarbij zoveel mogelijk naar methoden van natuurlijke bestrijding en beheersing. Binnen de bebouwde kom is vooral Japanse Duizendknoop actueel als invasieve exoot.

8.3 Bruikleen- en beheerovereenkomsten
Onder bepaalde voorwaarden geven we mogelijkheden aan inwoners om grond in gebruik te nemen of te kopen. Een van de voorwaarden is dat het geen groen uit de hoofdgroenstructuur betreft. Bij een verzoek om koop van grond, vindt er een beoordeling plaats vanuit verschillende disciplines.

In bijzondere gevallen zijn beheerovereenkomsten voor groepen bewoners of voor organisaties zoals scholen mogelijk. De afspraken worden dan vastgelegd in een beheerovereenkomst.

Vanuit het verleden zijn er nog huurovereenkomsten. Nieuwe huurovereenkomsten worden niet meer afgesloten. Oude huurovereenkomsten blijven geldig tot de inwoner dit opzegt, of verhuist.

8.3.1 Aanpak in gebruik genomen groen en overlast

Soms is er ingrijpen nodig, bijvoorbeeld bij overhangend groen, storten van rommel in het groen of illegale ingebruikname van openbaar groen.

Bij constatering werken we als volgt:
- Aanspreken
- Vastleggen en aanschrijven
- Termijn voor inwoner om zelf op te lossen
- Als dat niet gebeurt, zal door gemeente (op kosten van de inwoner) herstel plaatsvinden.

Het vergt veel onderzoek om voor de hele gemeente goed in beeld te krijgen welke gemeentelijke grond bij inwoners in gebruik is en welke afspraken hierover zijn gemaakt. Opties zijn vervolgens de grond terug te nemen, in eigendom over te dragen of een gebruiksovereenkomst aan te gaan. Mede afhankelijk van het belang van deze grond voor ons als gemeente. Door actie te ondernemen wordt mogelijke verjaring voorkomen, voor zover daar al geen sprake van is. De inventarisatie van de in gebruik genomen gronden en de aanpak hiervan is zeer arbeidsintensief. Mogelijk kan dit worden uitbesteed.

9 Planning en financiën

Voor dit beleidsplan is er van uitgegaan dat we binnen de huidig beschikbare middelen werken. Verdere bezuinigingen kunnen gevolgen hebben voor de kwaliteit van o.a. het onderhoudsniveau.

Budget
Het budget voor groen binnen de bebouwde kom is € 416.000 per jaar. Dit is exclusief bomen, loonkosten en indirecte kosten. Het bedrag is bestemd voor met name onderhoud door derden, materialen, vervangen van groenvakken, plantgoed, en aannemers voor aanleg. Daarnaast is er een groenploeg van de eigen dienst en voeren de andere ploegen ook groenwerkzaamheden uit.

Met het verder verminderen van onderhoudsintensieve groenelementen, willen we de kosten per m2 verder terugbrengen.

Vanuit dit beleidsplan zijn voor de komende 10 jaar diverse ambities en gewenste acties benoemd. Deze worden zoveel mogelijk gecombineerd met aanpassingen in het beheer en er wordt werk met werk gemaakt door mee te liften met lopende projecten. Zo zal er zoveel mogelijk budget neutraal worden gewerkt aan de ambities.

Benodigd extra budget
In bepaalde gevallen zal er via aparte projecten uitvoering worden gegeven. Wanneer dergelijke plannen meer concreet zijn, zal hier indien nodig het benodigde budget voor gevraagd worden bij de raad.

Te denken valt aan de volgende plannen:

- **Areaaluitbreiding**

In geval van areaaluitbreiding vragen we jaarlijks via de begroting het benodigde budget aan. Denk aan groen in nieuwbouwplannen.

- **Plan voor project vergroenen versteende plekken**

Prioriteit voor de meest versteende straten en pleintjes in woonwijken in Berkelland, en wijken met relatief weinig openbaar groen (<25%). Dit in het kader van de 3-30-300 regel.

- **Parken en wadi's**

Het realiseren van aantrekkelijke plekken met biodiversiteit, wateropvang, recreatiemogelijkheden en zit gelegenheid, verkoeling en schaduw.

- **Aanpak in gebruik genomen groen**

Inventariseren welke grond in gebruik genomen is door bewoners en of en zo ja welke afspraken hierover zijn gemaakt. Vervolgens komen tot een aanpak om in gebruik genomen grond waar geen geldige overeenkomst voor is, vast te leggen in een overeenkomst, te verkopen of terug te nemen. Deze inventarisatie en aanpak zou mogelijk in de toekomst uitbesteed kunnen worden aan een bedrijf dat hierin ervaring heeft.

- **Monitoring van kwaliteit en biodiversiteit**

- Schouw van het openbaar groen volgens de beeldmeetlatten (Kwaliteit openbare ruimte).
- Jaarlijks inventariseren flora en fauna in de poelen.
- Jaarlijks inventariseren ecologische kwaliteit van het bloemrijk gras.

Bronnen

Berkelland:

Biodiversiteitsplan gemeente Berkelland, 2021

Bomenbeleidsplan gemeente Berkelland, vastgesteld 2020

Beleidsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte, gemeente Berkelland, vastgesteld 2022

Groenbeleidsplan en -structuurplan gemeente Berkelland (niet vastgesteld), 2009/2010

Ambitiegericht beheer, gemeente Berkelland, 2019

Analyse wijk- en kerngericht werken, gemeente Berkelland, 2019

Watertakenplan gemeente Berkelland, planning vaststelling eind 2023

Ontwerp Omgevingsvisie Gemeente Berkelland, vastgesteld september 2023

Overig:

www.datalabgo.nl

Weetvanwater.nl/droogteachterhoek

Gedragscode soortbescherming gemeenten, Stadswerk, 2020

Handreiking De Global Goals in het gemeentelijk beleid, VNG, 2020

Nota Ruimte, 2004 (nieuwe Nota Ruimte is in ontwikkeling, verwacht in 2024)

https://www.sdgnederland.nl

Nederland circulair in 2050, www.rijksoverheid.nl, 2016

Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030, www.rijksoverheid.nl, 2023

Klimaat effectatlas online

Bijlage: Groenstructuurplan 2024-2033